

Heti ünnep – Shavuot és Pünkösd

Ezen a héten van Hetek ünnepe, héber szóval sávuót, a három bibliai zarándokünnep egyike, pészah (görögül *πάσχα*) után hét héttel, illetve ötven nappal ünneplik. Eredetileg aratási hálaadó ünnep volt (3Móz 23,15-16; 5Móz 16,9-10) amelyen a búzatermés első kévét levágták és Isten iránti hálából bemutatták. A zsengek ünnepeként (jóm ha-bikkurim) is ismert. Ez a név is a Bibliából ered (4Móz 28,26).

A pészah és savuót közti időt az *ómerszámlálás* tölti ki. Ez egy különleges idő a zsidóságban, 3Móz 23,10-16 és 4Móz 16,9-12-re megy vissza. Az ókori Izraelben pészah második napján kezdődött az árpa aratása, ezen napon kezdték el az ómerszámlálást, mely a hetek ünnepén, savuótkor ért véget. Úgy számolták a napokat és heteket, hogy naponta egy-egy kalászt félretettek, s ha hét kalász összegyűlt, kévébe (héberül *ómer*) fonták őket. Voltaképpen az ómerszámlálást felkészülésként, az adomány fogadására való előkészületnek is tekintették.

Miképpen más zarándokünnepeknél, úgy a posztbiblikus időben az aratási hálaadó ünnep eredeti karaktere is elhalványult az ünnep üdvtörténeti átértelmezésével szemben. Középpontba a *Tóra* ('tanítás, oktatás, útmutatás') Sínain történő kinyilatkoztatása került, a továbbiakban a heti ünnepet a

Tóra-adás ünnepének is nevezték. A Tóra Isten jó adománya és útmutatása az élethez. Ennélfogva téves a Tórát egyedül a törvény fogalommal visszaadni. Még egy negyedik névvel *záró ünnep* (*atzaret*) is illetik, azaz shavuotot a pészah ünnep zárásaként is értelmezik, hiszen a pészah-kor Isten által adományozott szabadulásnak a szolgaságból célja van: a Tóra adománya út a belső felszabaduláshoz, amely lehetővé teszi a Tóra útmutatása szerinti életet.

Shávuótot a diaszpórában két napig, Izraelben egy napig ünneplik. Szokás szerint az első éjszaka ébren maradnak és szövegeket olvasnak a Tórából, a próféták könyveiből, továbbá a *Misnából*¹ és a *Gemarából*².

Shavuotkor a zsinagógákat és házakat ünnepélyesen zölddel díszítik egy Misna-hoz kötődő hagyomány emlékeként, miszerint a pusztában fekvő Sínai-hegy virágozni kezdett, amikor a nép megkapta a Tórát. Hagyományosan tejtelemek és méz tartoznak ehhez az ünnephez, mert a Tórát tejhez és mézhez is hasonlítják (Énekek 4,11). Istentiszteleten a Sínai-hegyen Isten és népe között kötött szövegről szóló elbeszélést, a Tízparancsolatot (2Móz 19 és 20) valamint Ruth könyvét olvassák, ez utóbbi is az aratással (illetve annak hiányával, a nyomában járó éhínséggel) foglalkozik. A moábita Ruth, aki voltaképpen gazdasági menekültként érkezett Izraelbe, szabad elhatározásból tért annak Istenéhez.

Más zsidó ünnepekkel ellentétben nem találunk olyan kötelező előírásokat, amelyeket mindenkinek be kell tartania.

Az apostolok cselekedetei szerint (ApCsel 2) az első keresztények a heti ünnepet (shavuót) ünnepelték Jeruzsálemben, amikor Isten Lelke kiáradt rájuk. Ekkoriban a városban sok zsidó zarándok volt és az apostolok először prédikáltak nyilvánosan. A magyar „*pünkösöd*” szó a gör. pentakoste szóból ered: ötven nappal pészah/húsvét után. Ezért ünnepeljük ebben az időszakban pünkösödöt.

Pünkösöd voltaképpen az egyház születésének órája is. Az Apostolok Cselekedetei arról számol be, hogy „*mindnyájan megteltek Szentlélekkel és különféle nyelveken kezdtek beszélni*” (ApCsel 2,4a). Az nyelvi csoda arra utalhat, hogy Jézus

Krisztus igéjének hirdetése nyelveken átívelő, túlmutató jelentéssel bír az egész világ számára.

A 6. századtól a galamb vált a Szentlélek és ezáltal pünkösöd szimbólumává is. A középkorban a Szentlelket gyakorta emberi alakban is ábrázolták, VIII. Urbán pápa tiltotta meg az effajta ábrázolásokat a 17. században.

¹ Misna: az ún. „szóbeli Tóra”, amely a Tórában adott útmutatásokat a változó életfeltételekkel a kontextusnak megfelelően konkretizálja és értelmezi.

² A Misna tanító jellegű mondásaihoz is a következő évszázadokban további értelmezéseket és magyarázatokat fűznek hozzá. Ezeket végül összegyűjtik, összefoglalják és írásban rögzítik. Így jön létre a 4-6. század között a Talmud ('tanítás, útmutatás') amely átfogja a mind a teljes Misnát, mind pedig a későbbi értelmezők kommentárjait, az ún. Gemarát.

Pünkösöd idején átélhetjük, megérezhetjük, hogy új erő hat bennünk, Isten szavának teremtő és ható ereje, amely a sok különböző tagból közösséget teremt, így válhat az Isten szavára alapozott bizalom a gyülekezet identitásképző jegyévé.

Mai időélményünket meghatározza az is nem utolsósorban, hogy dinamika, vitalitás, szellemi lelkület, avagy csüggedtség, tehetetlenség és szellemi üresség uralkodik sorainkban. Minduntalan szükségünk van inspiráló pillanatokra és inspiráló személyekre, akik segítő tanácsuk, avagy tájékozódási pontot jelentő jelenlétük révén lehetővé teszik, hogy egy lépéssel előre jussunk.

Pünkösöd a többszólamúság és nem az egyszólamúság ünnepe. Mindazok a képek, amelyek a Szentlelket ábrázolják, csak utalások. A pünkösdi történetben „szélrohamhoz hasonló zúgásról” és „lángnyelvekről” esik szó, ezek azonban csak hasonlatok. Arra az erőre, energiára utalnak, amellyel a Lélek az embereket megragadja. Más összefüggésekben, Jézus keresztselésénél a Biblia csak azt mondja, hogy a Lélek „*mint egy galamb*” Jézusra száll. Döntő itt nem a madár teste, hanem az a könnyed mozdulat, amelyet a madár röptében tesz. Kép a megragadhatatlanra.

Szent a Lélek, mert a Szentre tesz nyitottá bennünket, az élet teljes szélességére. Ez azonban azt is jelenti, hogy újra és újra idegenül jelenik meg és arra hív minket, hogy a bizalmat a váratlan összefüggésekben újra és újra felfedezzük. Isten Lelke széles térre állítja lábunkat, és ez a szabadság olykor szédítő.

Irodalom:

Was jeder vom Judentum wissen muss (2007): Im Auftrag des Amtes der Vereinigten Evangelisch-Lutherischen Kirche in Deutschland (VELKD) und des Kirchenamtes der Evangelischen Kirche, vollst. überarb. Neuauflage, Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus.

Xeravits Géza (2008): Tanulmányok az ókori Izrael kultuszáról, Simeon Könyvek 2, Pápai Református Teológiai Akadémia – L' Harmattan, Pápa – Budapest, 11-14